

РЕЗУЛЬТАТИ ПЕДАГОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ ЩОДО РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Варецька О.В.

Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України

У статті розглянуто етапи дослідження розвитку соціальної компетентності вчителя початкової школи у системі післядипломної педагогічної освіти. Показано їх зміст. Висвітлено експериментальну базу. Представлено діагностики, які було підбрано до кожного з визначених компонентів соціальної компетентності вчителя початкової школи (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний, операційний, особистісно-професійний, рефлексивний). Доведено значну позитивну динаміку розвиненості соціальної компетентності у учасників експериментальних груп на основі порівняння даних, отриманих на констатувальному і контрольному етапах педагогічного експерименту.

Ключові слова: діагностики, соціальна компетентність, учитель початкової школи, післядипломна педагогічна освіта

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Об'єктивна потреба суспільства у постійному підвищенні кваліфікації кадрів системи освіти (до 76% вчителів, які мають педагогічний стаж більше 20 років), які б гармонійно поєднували в собі високий рівень фахової підготовки та сформованість компетентностей у відповідності до педагогічної професії, а також недостатній рівень наукової обґрунтованості цілої низки теоретичних, методологічних, методичних, організаційних та оцінювальних аспектів розвитку соціальної компетентності (далі – СК) вчителя початкової школи у системі післядипломної педагогічної освіти (далі – СППО) обумовили спрямування зусиль на розроблення, теоретичне обґрунтування й експериментальну перевірку теоретичних і методичних засад її розвитку у СППО. Зазначимо, що науково-дослідна робота проводилася відповідно до тематичного плану наукових досліджень відділу теорії та методології гуманітарної освіти «Оптимізація дисциплін соціально-гуманітарного циклу у вищій освіті України в контексті євроінтеграції» Інституту вищої освіти НАПН України, (0112U000934), Комунального закладу «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради (КЗ «ЗОІППО» ЗОР) «Розвиток компетентностей суб'єктів освітнього процесу у системі неперервної освіти» (ДР № 0113U007511) та науково-дослідної теми кафедри інноваційних освітніх технологій КЗ «ЗОІППО» ЗОР «Розвиток професійної компетентності педагога як суб'єкта інноваційної освітньої діяльності».

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, на які посилається автор. Серед наукових досліджень проблема соціальної компетентності особистості досить популярна, а сама категорія по-різному тлумачиться й пов'язується з різними поняттями. Зазначимо, що переважна кількість наукових робіт висвітлює питання формування соціальної компетентності особистості (А. Аргал, С. Гончаров, І. Зимня, М. Єрузалем, Х. Шредер та ін.), студентів педагогічних вузів, коледжів (П. Бойчук, Н. Борбич, С. Краснокутська, Н. Ляхова, О. Спін та ін.), випускників університету (І. Зимня), майбутнього вчителя (Н. Лупанова, Г. Мосягіна), однак кількість розвідок поняття «соціальна компетентність учителя» є обмеженою (Н. Бабенко, З. Количева). Мало дослідженими залишається й проблема розвитку СК вчителя початкової школи у СППО, єдина діагностична система оцінювання такого розвитку.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Зазначимо, що представлені у науково-педагогічній літературі методики діагностики підбираються та застосовуються науковцями на практиці в залежності від трактування самого змісту СК та її складових, що не враховує як особливостей соціально-педагогічної та соціально-психологічної діяльності вчителя початкової школи, так і специфіки підвищення його кваліфікації у післядипломній освіті. Відтак, теоретичне обґрунтування моніторингу стану розвитку СК вчителя початкової школи у СППО здійснювалося нами на підставі наукових праць, присвячених розвитку компетентностей педагогів вищої школи, соціальної компетентності вчителів ЗНЗ, майбутніх вчителів різних дисциплін під час їх фахової підготовки у ВНЗ, й таких, що стосуються розвитку професійної компетентності, у яких СК розглядалася однією її складовою, зокрема й у СППО.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – висвітлити хід і результати дослідження розвитку соціальної компетентності вчителів початкової школи у системі післядипломної педагогічної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Дослідження проблеми розвитку СК вчителя початкової школи у СППО проводилося з 2009 по 2015 рр. та передбачало поетапну реалізацію його завдань.

На першому *аналітико-констатувально-пошуковому етапі* (2009 р.) було здійснено збір і вивчення літературних джерел щодо передового педагогічного досвіду та аналіз власного педагогічного досвіду роботи в СППО, формулювання наукового апарату дослідження (мети, завдань, об'єкта, предмета дослідження тощо); збір, вивчення та виклад інформації з проблеми розвитку СК вчителя початкової школи у СППО на підставі аналізу та синтезу бібліографічних джерел і встановлення зв'язків між теорією та практикою; визначення внутрішніх і зовнішніх суперечностей, що містить зазначена наукова проблема; розроблення гіпотези дослідження; визначення концептуальних засад розвитку СК вчителя початкової школи у СППО.

На другому *дослідно-експериментальному етапі* (2010–2014 рр.) проводилося визначення методики дослідження, складання робочої програми, накопичення фактичного матеріалу (проведення педагогічного спостереження, педагогічного експерименту (констатувального, формувального і контрольного етапів), розроблення структурно-функціональної моделі *комплексного лонгitudі-*

нального розвитку СК вчителя початкової школи у СППО та концептуально-інструментальної моделі науково-методичного забезпечення комплексного лонгітюдного процесу розвитку СК вчителя початкової школи у СППО. Відтак, науково-дослідна робота цього етапу ґрунтувалася на підборі системи методів дослідження, розробленні критеріально-рівневої інструментарію оцінювання його результатів, розгортанні робочої програми й експериментальної методики дослідження в СППО, побудованої на використанні комплексу педагогічних заходів, концептуальних і методологічних підходів, принципів, дидактичних методів, організаційних форм, видів і типів контролю за якістю процесу розвитку СК вчителя початкової школи у СППО та на реалізації відповідних організаційно-педагогічних умов.

На третьому завершально-узагальнюючому етапі (2015 р.) здійснювався: виклад організації та методики дослідження (ходу експерименту); математична та статистична обробка результатів; аналіз ефективності запропонованої системи заходів, що спрямовані на розвиток СК вчителя початкової школи у СППО (розв'язання наукової проблеми, зняття внутрішніх і зовнішніх суперечностей), виклад матеріалів науково-дослідної роботи та її результатів; підсумовування (формулювання висновків, наукових пропозицій); оформлення додатків, списку використаних джерел та наочного матеріалу дослідження (таблиць і рисунків); консультування, обговорення, рецензування й оформлення роботи загалом; упродовження отриманих результатів дослідження у практику роботи СППО.

Зауважимо, що для реалізації мети та завдань констатувального і контрольного етапів педагогічного експерименту, з огляду на те, що розвиток СК вчителя початкової школи є складним системним явищем, яке об'єднує мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний, операційний, особистісно-професійний, рефлексивний компоненти був підібраний і застосований на практиці комплекс методів діагностики, визначені показники, критерії та рівні розвитку СК вчителя початкової школи, про що було висвітлено у попередніх роботах [7]. Щодо методик, то це авторська анкета «Мотиви соціальної поведінки вчителя початкової школи», «Оцінка здатності вчителя початкових класів до соціального розвитку» (методика В. Зверєвої та Н. Немової) [за 2] (мотиваційно-ціннісний компонент); метод тестів – для визначення рівня розвитку когнітивного компонента; авторські анкети «Утруднення вчителя початкової школи при організації навчального процесу на соціально орієнтованій основі» та

два опитувальники: «Соціальна компетентність учителя початкової школи в системі «дитина – вчитель», «дитина – дитина» й «Соціальна компетентність вчителя початкової школи в системі «сім'я – дитина» (діяльнісний компонент), авторський опитувальник «Здатність учителя початкової школи до вирішення соціальних проблем і завдань у дитячому й педагогічному колективах ЗНЗ» (розроблений на основі Методичних рекомендацій з розроблення складових галузевих стандартів вищої освіти [4], Галузевого стандарту вищої освіти [3], освітньо-кваліфікаційних характеристик), Метод експертної оцінки (метод компетентних суддів), що у дослідженні визначається як «Експертна оцінка здатності учителя початкової школи до вирішення соціальних проблем і завдань у дитячому й педагогічному колективах ЗНЗ» (операційний компонент); метод тестування, а саме: тест Л. Мітіної «Визначення рівня емпатійних тенденцій» [5, с. 51], «Оцінка професійної спрямованості особистості вчителя» (методика Є. Рогова) [6] (особистісно-професійний компонент). Метод самоаналізу та метод самооцінювання були використані для аналізу й оцінювання розвитку рефлексивного компонента СК вчителя початкової школи (анкета «Самоаналіз готовності педагогів до підвищення рівня соціальної компетентності у ЗНЗ» – авторська методика).

На констатувальному етапі педагогічного експерименту визначався реальний стан (вхідні результати) розвитку соціальної компетентності вчителів початкової школи в контрольній та експериментальній групах, здійснювався збір вхідних результатів дослідження на підставі тестування, анкетування, експертної оцінки, самоаналізу і самооцінки та визначалися середня арифметична величина, її похибка та квадратичне відхилення. На підставі цього розраховувався t-критерій Стьюдента. Розрахунок t-критерію Стьюдента проводиться за загальноприйнятою формулою для незв'язаних вибірок, якими в нашому дослідженні були контрольна й експериментальна групи. Це дозволило встановити взаємозалежність між середніми арифметичними величинами контрольної та експериментальної груп. У випадку, якщо отримане значення t-критерію не перевищувало граничного значення (за результатами таблиць), то гіпотеза про рівність вихідних результатів приймалася. Якщо знайдене значення критерію перевищувало табличне, то нульова гіпотеза про рівність двох середніх арифметичних величин відкидалася і різниця вважалася статистично значущою на рівні значущості α . За всіма компонентами СК (мотиваційно-ціннісним, когнітивним, діяльнісним, операційним, особистісно-

Таблиця 1

Зведені рівневі результати розвиненості соціальної компетентності вчителів початкової школи щодо її шестикомпонентної структури на констатувальному етапі педагогічного експерименту (%)

Рівні	Високий		Достатній		Середній		Низький	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Група								
МЦК	45,5	45,4	51,9	47,7	2,6	6,9	-	-
КК	-	3,1	8,6	6,2	46,2	44,6	45,2	46,1
ДК	51,1	56,4	44,1	38	4,8	5,6	-	-
ОК	22,3	24,6	61,3	61,6	13,3	12,1	3,1	1,7
ОПК	3,5	3,1	16,8	21	60,6	54,9	19,1	21
РК	31,8	29	57,2	65	11	3	-	3
Узагальнені результати	25,7	26,9	40	39,9	23,1	21,2	11,2	12

Примітка: 1. МЦК – мотиваційно-ціннісний компонент, КК – когнітивний компонент, ДК – діяльнісний компонент, ОК – операційний компонент, ОПК – особистісно-професійний компонент і РК – рефлексивний компонент соціальної компетентності вчителя початкової школи.

Джерело: розроблено автором

професійним і рефлексивним) в нашому випадку ці групи виявилися однорідними (t -розр. $< t$ -табл., $P > 0,05$), що дало нам підстави продовжувати проведення педагогічного експерименту. Результати дослідження дозволили стверджувати, що розвиток різних компонентів СК вчителя початкової школи відбувається нерівномірно. Найнижчі результати за рівнями отримано відносно когнітивного й особистісно-професійного компонентів СК вчителя початкової школи, розвиток яких в СППО потребував особливої уваги (табл. 1).

Результати дослідження, що були отримані на цьому етапі, стали основою для складання змісту формульованого етапу педагогічного експерименту.

На формульованому етапі педагогічного експерименту у практику СППО вчителів початкової школи, які увійшли до експериментальної групи, запроваджувалася розроблена система педагогічних заходів, що була спрямована на підвищення ефективності розвитку СК вчителів початкової школи в СППО (здійснювався комплексний лонгітюдінальний розвиток соціальної компетентності вчителів початкової школи у СППО протягом 5-ти років) у формальній, неформальній та інформальній освіті.

Під час проведення формульованого етапу педагогічного експерименту в експериментальній групі відбувалося спостереження за розвитком СК вчителів початкової школи у післядипломному процесі у спеціально створених і контрольованих нами організаційно-педагогічних умовах (забезпечують розвиток соціальної компетентності всіх учасників післядипломної педагогічної освіти як процесу; удосконалення навчального процесу в інституті післядипломної педагогічної освіти; особистісну взаємодію суб'єктів освітнього процесу).

Визначення сутності мети технології комплексного лонгітюдінального розвитку СК вчителя початкової школи у СППО дало можливість розробити і здійснити поетапні дії, його структурно-функціональну модель, дослідну концептуально-інструментальну модель науково-методичного забезпечення комплексного лонгітюдінального процесу розвитку СК вчителя початкової школи у СППО, яка містила шість складових стосовно курсового та міжкурсів періоду, про що було висвітлено у попередніх роботах [1].

Розроблена науково-технологічна система розвитку СК вчителя початкової школи у СППО відображає модель післядипломного процесу, об'єднуючи зміст, форми, методи, засоби, а також інші технології (перелік було визначено), які використовуються в інших галузях і мають чітко означену мету. Цей перелік може поширюватися, проте головне – відповідність технології до соціальної, навчальної ситуації і майстерність вчителя у її запровадженні.

Суттєвим підсиленням будь-якої технології є наявність її навчально-методичного забезпечення, яке було представлено проліцензованими програмами курсів, спецкурсів, тренінгів та науково-методичними комплексами, навчально-методичними матеріалами проблемних семінарів, творчих груп, навчально- та науково-методичними посібниками, конспектами й презентаціями лекцій та практичних занять, діагностичним інструментарієм.

Дослідна перевірка ефективності впровадження концептуальної моделі комплексного лонгітюдінального розвитку СК вчителя початкової школи у СППО здійснювалася на базі шести обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти: Комуніальний заклад «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради, Хмельницький обласний інсти-

тут післядипломної педагогічної освіти, Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти, Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (ДОШПО), Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені М.В. Остроградського, Івано-Франківський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. Роботу експериментальної групи забезпечували три навчальні установи: КЗ «ЗОШПО» ЗОР, Одеська загальноосвітня школа № 18 I-III ступенів, Одеська спеціалізована школа № 40 I-III ступенів Одеської міської ради Одеської області, ДОШПО, зокрема 10 навчальних закладів, методичний супровід яких здійснював комунальний заклад «Інноваційно-методичний центр» м. Кривий Ріг.

Визначені організаційно-педагогічні умови, основні напрями, особливості оновлення післядипломного педагогічного процесу щодо розвитку СК вчителя початкової школи, основні форми її розвитку, якими стали: навчання на курсах підвищення кваліфікації та зростання рівня їхньої СК у міжкурсів період у сполученні формальної, неформальної та інформальної освіти. Цей комплексний лонгітюдінальний вплив складових післядипломного процесу, перевагами якого є фактичне якісне розширення компетентностей вчителів (відповідно до видів діяльності щодо формування компетентностей молодших школярів як громадянської, економічної, екологічної, соціальної, МІГ, психологічної, правової та ін.), а також набуття ними нових (вчитель, який викладає курси за вибором «Початки економіки», «Медіаосвіта») з мінімальним відривком від навчально-виховного процесу початкової школи сприяв досягненню ефективного розвитку усіх компонентів соціальної компетентності.

Результати впровадження моделі дають можливість стверджувати про дієвість науково-технологічної системи розвитку СК вчителя початкової школи, доцільність її покрокового впровадження упродовж п'яти років (у курсів та міжкурсів періоди) у формальній, неформальній та інформальній освіті завдяки створеним трьом організаційно-педагогічним умовам, ефективність яких підтвердилася у комплексності та взаємодії.

На контрольному етапі педагогічного експерименту в контрольній та експериментальній групах здійснювалася перевірка ефективності впливу відповідних педагогічних чинників на розвиток СК вчителів початкової школи у СППО (кінцеві результати дослідження), у ході якого встановлювалася залежність між розробленою і теоретично обґрунтованою системою педагогічних заходів щодо розвитку СК вчителів початкової школи у СППО і результатом, до якого вони призводять, тобто визначалася залежність між педагогічним впливом і його результатом. Відповідна робота проводилася під безпосереднім керівництвом автора щодо розробленої науково-технологічної системи розвитку СК вчителя початкової школи у СППО.

На цьому етапі педагогічного експерименту середні арифметичні показники розвитку СК вчителя початкової школи контрольної групи знову підлягали порівнянню з такими в експериментальній групі. Це здійснювалося також на підставі розрахунку t -критерія Стьюдента, після чого робився висновок щодо ефективності або неефективності розробленої та апробованої на практиці системи педагогічних заходів відносно розвитку СК вчителя початкової школи, що здійснювалися у СППО.

Крім того, у відповідності до шкали оцінювання результатів (для кожної методики діагностики передбачалася окрема шкала оцінювання результа-

тів за рівнями) оцінювався рівень (високий, достатній, середній, низький) розвиненості СК вчителя початкової школи (зведені рівневі результати щодо шестикомпонентної структури СК на контрольному етапі педагогічного експерименту представлено в таблиці 2).

Порівняння результатів дослідження, отриманих на констатувальному і контрольному етапах педагогічного експерименту, засвідчують значну позитивну динаміку розвиненості соціальної компетентності у вчителів початкової школи за рівнями, що відбувалася в експериментальній групі досліджуваних (відповідно 26,9% і 64,5% – високого; 39,9% і 25,3% – достатнього; 21,2% і 8,9% – середнього; 12% і 1,3% – низького). В контрольній групі вчителів початкової школи відзначалася лише тенденція до покращення результатів за рівнями (25,7% і 30,1% – високого; 40% і 42,3% – достатнього; 23,1% і 19,9% – середнього; 11,2% і 7,7% – низького).

Висновки з даного дослідження і перспективи подальшого розвитку в цьому напрямку. Результати педагогічного експерименту дозволяють вважати розроблену, теоретично обґрунтовану й експериментально перевірену науково-технологічну систему розвитку СК вчителя початкової школи в післядипломній педагогічній освіті,

яка увібрала: визначені концептуальні підходи дослідження (компетентнісний, особистісно-орієнтований, діяльнісний, андрагогічний, системний та ін.), організаційно-педагогічні умови; обрані інноваційні, інтерактивні технології (особистісного розвитку, емоційного одужання, психологічного налаштування, встановлення партнерських відносин, урізноманітнення соціальних ролей, адекватного сприйняття інформації, збагачення навчального матеріалу соціальною компонентою та ін.), потужне науково-методичне забезпечення цього процесу у формальній, неформальній та інформальній освіті, що має комплексний, лонгітюдинальний характер, ефективною та такою, яка може бути рекомендована для практичного застосування в системі післядипломної педагогічної освіти, а також для підготовки майбутніх вчителів початкової школи у ВНЗ.

Проведене дослідження не претендує на остаточне розв'язання проблеми, а закладає основу для подальшого визначення особливостей науково-методичного забезпечення комплексного лонгітюдинального розвитку соціальної компетентності особистості в системі «родина – дошкільний навчальний заклад – школа – позашкільний освітній заклад – вища школа».

Таблиця 2

Зведені рівневі результати розвиненості СК вчителів початкової школи щодо її шестикомпонентної структури на контрольному етапі педагогічного експерименту (%)

Рівні	Високий		Достатній		Середній		Низький	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Група								
МЦК	44,6	58,5	55,4	40,8	-	0,7	-	-
КК	9,5	84,5	8,6	12,4	49,4	3,1	32,8	-
ДК	58,6	80	41,1	20	0,3	-	-	-
ОК	24,1	73,8	68,6	26,2	7,3	-	-	-
ОПК	4,6	10,3	22	32,2	59,5	49,8	13,9	7,7
РК	39,7	80	58,9	20	3,4	-	-	-
Узагальнені результати	30,1	64,5	42,3	25,3	19,9	8,9	7,7	1,3

Примітка: 1. МЦК – мотиваційно-ціннісний компонент, КК – когнітивний компонент, ДК – діяльнісний компонент, ОК – операційний компонент, ОПК – особистісно-професійний компонент і РК – рефлексивний компонент соціальної компетентності вчителя початкової школи.

Джерело: розроблено автором

Список літератури:

1. Варецька О. В. Науково-методичне забезпечення процесу розвитку соціальної компетентності вчителя початкової школи у системі післядипломної педагогічної освіти / О. В. Варецька // Імідж сучасного педагога. – 2015. – № 1. – С. 31-38.
2. Волкова О. В. Самообразование педагога // Справочник заместителя директора школы, 2011. – № 2. – <http://www.resobr.ru/materials/370/5620/>
3. Галузевий стандарт вищої освіти. Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра за спец. 6.010100 – «Початкове навчання» / Розроб. В. І. Бондар, І. М. Шапошнікова, А.П. Каніщенко та ін.; за заг. ред. В. Бондаря. – К., 2006. – 140 с.
4. Методичні рекомендації з розроблення складових галузевих стандартів вищої освіти (компетентнісний підхід) // Укладачі: В. Л. Гуло, К. М. Левківський, Л. О. Котоловець, Н. І. Тимошенко, В. П. Погребняк, А. В. Гончарова, М. О. Присенко, М. В. Симонова, Н. В. Крошко. – К.: Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, 2013. – 92 с.
5. Митина Л.М. Профессиональная деятельность и здоровье педагога. –М.: Издательский центр «Академия», 2005. – 368 с.
6. Рогов Е.И. Учитель как объект психологического исследования: Пособие для школьных психологов по работе с учителем и педагогическим коллективом. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1998. – 496 с.
7. Varetska O. V. Criteria, Indicators and Levels of Elementary School Teacher's Social Competence in the System of Postgraduate Education (Motivational and Value Component) // Austrian Journal of Humanities and Social Sciences: Scientific journal. – 2015. – № 1-2 (January-February). – P. 77-81.

Варецкая Е.В.

Институт высшего образования
Национальной академии педагогических наук Украины

РЕЗУЛЬТАТЫ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ЭКСПЕРИМЕНТА ПО РАЗВИТИЮ СОЦИАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ В СИСТЕМЕ ПОСЛЕДИПЛОМНОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация

В статье рассмотрены этапы исследования развития социальной компетентности учителя начальной школы в системе последипломного педагогического образования. Показано их содержание. Освещена экспериментальная база. Представлены диагностики, которые были подобраны к каждому из определенных компонентов социальной компетентности учителя начальной школы (мотивационно-ценностный, когнитивный, деятельностный, операционный, личностно-профессиональный, рефлексивный). Доказано значительную положительную динамику развития социальной компетентности у участников экспериментальных групп на основе сравнения данных, полученных на констатирующем и контрольном этапах педагогического эксперимента.

Ключевые слова: диагностики, социальная компетентность, учитель начальной школы, последипломное педагогическое образование

Varetska O.V.

Institute of Higher Education
National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

THE RESULTS OF PEDAGOGICAL EXPERIMENT ON THE DEVELOPMENT OF ELEMENTARY SCHOOL TEACHER'S SOCIAL COMPETENCE IN POSTGRADUATE EDUCATION

Summary

The article presents the stages of elementary school teacher's social competence development in the system of postgraduate education. It displays the contents of the stages. The experimental basis is revealed. The paper illustrates diagnostics that were chosen for each of the identified components of elementary school teacher's social competence (value and motivational, cognitive, activity, operational, personal and professional, reflexive). Significant positive dynamics has been proved: the dynamics of the development of social competence of the participants in experimental groups based on data comparison obtained at establishing and control stages of the pedagogical experiment.

Keywords: diagnostics, social competence, elementary school teachers, postgraduate pedagogical education.

УДК 378.796.071.4

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОПИТУВАННЯ СТУДЕНТІВ Й ВИКЛАДАЧІВ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Гуменюк С.В.

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

У статті аналізуються результати опитування студентів і викладачів ВНЗів. Метою анкетування було визначити стан формування продуктивного педагогічного мислення та використання інноваційних технологій у процесі фахової підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Опитування суб'єктів навчально-виховного процесу сприяло не тільки з'ясуванню ситуації але й широкому обговоренню основних проблем та визначенню ефективних шляхів удосконалення практичної роботи щодо підвищення якості формування продуктивного педагогічного мислення майбутніх учителів фізичної культури.

Ключові слова: опитування, майбутні учителі фізичної культури, продуктивне мислення, інноваційні технології.

Постановка проблеми. Реформування системи освіти України спрямовується на зміни у професійній підготовці педагогів. Одним із основних напрямів інноваційних освітніх процесів є вирішення проблеми формування особистості сучасного учителя, який би зміг самостійно і продуктивно мислити, приймати швидкі й адекватні рішення, орієнтуватися у мінливих ситуаціях, проявляти

творчу ініціативу. Для його виховання освітня система потребує мобільного, відкритого до інновацій, компетентного фахівця.

Сучасне суспільство вимагає постійного зростання компетентності майбутніх учителів фізичної культури, що зумовлює необхідність пошуку нових шляхів їх усебічного вдосконалення. Успішне формування педагогічного мислення сприятиме май-